

ΤΕΛΕΙΩΣΕ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ;

Γιώργος Γιαννουλόπουλος

ΟΤΑΝ οι Αμερικανοί είχαν φτάσει στα προάστια της Βαγδάτης, ένας δημοσιογράφος έθεσε το εξής ερώτημα: Μήπως αυτός ο πόλεμος θα μείνει στην ιστορία ως ο μόνος που τελείωσε πριν ανακαλυφθεί η αιτία του; Ο εκπρόσωπος των συμμαχικών δυνάμεων φάνηκε να αφιρμάζεται και αντέδρασε αμήχανα ψελλίζοντας ότι τα όπλα μαζικής καταστροφής τελικά θα βρεθούν. Αλλά η απάντηση δόθηκε από τα ίδια τα γεγονότα: οι Αμερικανοί δεν επέτρεψαν στους επιθεωρητές του ΟΗΕ, τους μόνους αρμόδιους, να ψάξουν και φυσικά τέτοια όπλα δεν χρησιμοποιήθηκαν, ενώ οι θρυλούμενες διασυνδέσεις του Ιράκ με την Αλ-Κάιντα παρέμειναν ισχυρισμοί αναπόδεικτοι και συνεπώς ιδιοτελείς. Αν κρίνουμε όμως από το τι απασχολεί τα μέσα ενημέρωσης –αυτά δεν καθορίζουν τι απασχολεί κι εμάς;– τα εν λόγω δεν διαψεύσθηκαν· απλώς ξεχάστηκαν. Όπως προηγουμένως είχε ξεχαστεί και ο Μπιν Λάντεν, για να αναγορευτεί ο Σατνάμ εκπρόσωπος του σατανά επί της γης.

Ας επανέλθουμε όμως στο ερώτημα του δημοσιογράφου, ή μάλλον στη χρονική διάσταση που έβαλε στη συζήτηση. Ο πόλεμος όντως τελείωσε; Με ποια κριτήρια θα αποφασίσουμε; Μήπως το αν και πότε τελείωσε, θα καθοριστεί από το πότε και το γιατί άρχισε;

Σύμφωνα με τους Αμερικανούς, το σημείο αφετηρίας ήταν η απόφαση των ΗΠΑ και της Βρετανίας να ζητήσουν την εφαρμογή των αποφάσεων του ΟΗΕ για τον αφοπλισμό του Ιράκ. Θα μπορούσε ωστόσο να πει κανείς ότι όλα ξεκίνησαν από την 11η Σεπτεμβρίου, η οποία υποτίθεται ότι ανέδειξε την τρομοκρατία ως μέγιστο πρόβλημα του 21ου αιώνα. Η εκδοχή μοιάζει εύλογη και ουδέτερη, αλλά, όπως συμβαίνει συνήθως με τέτοιου είδους διαπιστώσεις, κρύβει μέσα της μια έμμεση υπόδειξη να διαβάσουμε τα πράγματα με έναν τρόπο που δεν είναι ούτε εύλογος ούτε ουδέτερος. Γιατί έτσι δικαιώνεται η επιδρομή στο Ιράκ: εφόσον η τρομοκρατία καταδικάζεται από (σχεδόν) όλους μας, η άμυνα εναντίον της έχει κάτι το αυτονόητο. Ο πόλεμος μπορεί να τελείωσε στο Ιράκ, συνεχίζεται όμως αλλού, μέχρις ότου οι ΗΠΑ, με διπλωματικές πιέσεις ή με στρατιωτικές επεμβάσεις, καταφέρουν τελικά να ξερριζώσουν το κακό και να πλάσουν έναν κόσμο κατ' εικόνα και ομοίωση, όπου όλοι θα ζούμε και θα αγοραπωλούμε ελεύθεροι.

Ας δούμε τώρα και την *altera pars*: το σημείο αφετηρίας είναι το 1989, όταν η πτώση του ερεβώδους «σοσιαλισμού» ανέδειξε την Αμερική κυριολεκτικά παντοδύναμη. Μέχρι τότε στη Δύση επικρατούσε ένα είδος σεβασμού για την ελευθερία και τη νομιμότητα στο εσωτερικό κάθε χώρας (με εξαιρέσεις φυσικά σε χώρες δεύτερης κατηγορίας). Δηλαδή, μπροστά στο αντίπαλο δέος, οι δημοκρατικοί θεσμοί ταυτίστηκαν με την ελευθερία και όλοι ξεχάσαμε ότι η συμβίωση των δύο αυτών εννοιών έχει τα δικά της εγγενή προβλήματα. Αυτά ήρθαν για πρώτη φορά στην επιφάνεια όταν οι νεοφιλελεύθεροι, και συγκεκριμένα η σιδηρά κυρία Θάτσερ, μας υπενθύμισε ότι σε τελική ανάλυση καλούμαστε να διαλέξουμε μεταξύ των δύο: η απελευθέρωση του ατόμου, το οποίο εκ φύσεως επιδιώκει το συμφέρον του, περνάει μέσα από την αποδυνάμωση των θεσμών. Ο γίγαντας Γκιούλιμπερ πρέπει να σπάσει τα σχοινιά της εξισωτικής και μικρόψυχης κρατικής γραφειοκρατείας που τον καθλώνουν. (Ας θυμηθούμε τι έλεγε ο Νίτσε για τη μησικάκη ηθική του δούλου που καταλήγει στο σοσιαλισμό).

Η ανάδειξη της Αμερικής σε μοναδική υπερδύναμη μετέφρασε τον

οικονομικό νεοφιλελευθερισμό σε εξωτερική πολιτική (με τη βοήθεια της γενικά αποδεκτής αρχής ότι το κάθε κράτος επιδιώκει το εθνικό συμφέρον και προσπαθεί να μεγιστοποιήσει τα οφέλη του). Και ο αμερικανός Γκιούλιμπερ άρχισε να σπάει ένα ένα τα σχοινιά: συνθήκη του Κιότο, διεθνές ποινικό δικαστήριο, και τελικά το Συμβούλιο Ασφαλείας, όπου, σύμφωνα με τα λεγόμενα στην Αμερική, κάποιος ζηλόφθονος και δειλοί Ευρωπαίοι συνεργάστηκαν με τριτοκοσμικές δικτατορίες, επικαλούμενοι υποκριτικά διάφορους άνευ σημασίας κανόνες για να στερήσουν τη νομιμότητα από το αναφαίρετο, σύμφωνα με τον πρόεδρο Μπους, δικαίωμα των ΗΠΑ να επιτίθενται πριν τους επιτεθούν εναντίον εκείνων που οι ίδιοι αποφασίζουν ότι πρόκειται να τους επιτεθούν. Έτσι ο Γκιούλιμπερ επιτέλους σηκώθηκε και άρχισε να βαδίζει προς την ασφάλεια και την ελευθερία –να δυο έννοιες που πραγματικά ταυτίζονται– πατώντας κάποιους λιλιπούτειους που έτυχε να βρεθούν στο δρόμο του.

Ίσως ο δρόμος αποδειχθεί πολύ πιο μακρύς και πιο δύσβατος από όσο περιμένουν οι Αμερικανοί. Αν κρίνουμε από τις αντιδράσεις στο ίδιο το ηττημένο Ιράκ, οι ιθαγενείς, αυτοί που θα προαπαντούσαν τους πεζοναύτες με αναψυκτικά και επευφημίες, δεν φαίνονται ιδιαίτερα ευχαριστημένοι για την ελευθερία την οποία τους χάρισαν τα έξυπνα όπλα. Σε σημείο μάλιστα που ενδέχεται να τη χρησιμοποιήσουν εναντίον των ευεργετών τους. Αν κρίνουμε από τις διαδηλώσεις των σιτών, οι ελεύθερες εκλογές, το ύψιστο δημοκρατικό αγαθό που τους είχε στερήσει ο Σαντάμ και τώρα μπορούν να απολαύσουν, δεν αποκλείεται να γίνουν κι αυτές ένα όπλο στα χέρια τους. Φυσικά δεν θα έχει την ακρίβεια για την οποία φημίζονται εκείνα που ισοπέδωσαν τη χώρα τους, γιατί χτυπάει τυφλά και όχι πάντα τον σωστό στόχο. Είναι όμως όπλο μαζικής καταστροφής, και οι Αμερικανοί δεν το είδαν επειδή απλούστατα κανείς δεν το έκρυψε. Η Μέση Ανατολή διαθέτει πολλά τέτοια όπλα.

Ίσως εμείς οι «απρόθυμοι» θα πρέπει να τους φράξουμε το δρόμο. Το πώς παραμένει ασαφές και μάλλον ανέφικτο προς το παρόν. (Πολύ το θέλουμε· είμαστε όμως διατεθειμένοι να υποστούμε τις συνέπειες των επιθυμιών μας;). Βλέπουμε πάντως σε ολόκληρο τον κόσμο (παραδόξως, ακόμα και μέσα στις ΗΠΑ) ένα νέο, παλιρροιακό κύμα αντιαμερικανισμού. Κι επειδή στο εν λόγω άθλημα η χώρα μας διεκδικεί το χρυσό μετάλλιο, θα άξιζε να πούμε δυο λόγια: η δική μας παλιά και δοκιμασμένη συνταγή διαφέρει. Ο αντιαμερικανισμός μας είτε εντάσσεται στο πλαίσιο της παρωχημένης αντιπαράθεσης Ανατολής και Δύσης, νομιμοποιώντας έτσι την καταγγελία των Αμερικανών από όσους χειροκροτούσαν το σοβιετικό στρατό όταν έμπαινε στην Τσεχοσλοβακία, και όχι μόνο. Είτε μας απαλλάσσει από την υποχρέωση να παραδεχθούμε τα λάθη μας εφόσον για όλα ευθύνονται εκείνοι και ποτέ εμείς. Ας μη σταθούμε όμως εδώ. Η κατάσταση είναι κρίσιμη και δεν χωράει τις εγγυήριες μικρότητας και εθελουφλίες. Γιατί ο δημοσιογράφος που έθεσε την αρχική ερώτηση έκανε ένα μικρό λάθος: οι Αμερικανοί δεν μπόρεσαν να βρουν την πρόφαση, όχι την αιτία. Η οποία ισχύει ακόμα. Και γι' αυτό ο πόλεμος συνεχίζεται.

Ο Γιώργος Γιαννουλόπουλος είναι δημοσιογράφος.